

Araştırma Makalesi (Research Article)

KARİYER ALGISI VE SEKTÖRDE KALMA NİYETİ İLİŞKİSİNDE COVID-19 KORKUSUNUN DÜZENLEYİCİ ROLÜ (THE MODERATING ROLE OF FEAR OF COVID-19 IN THE RELATIONSHIP BETWEEN CAREER PERCEPTION AND INTENTION TO STAY IN THE INDUSTRY)

Erkan GÜNEŞ^{1*} (orcid.org/0000-0002-9196-3958)

Necibe ŞEN² (orcid.org/0000-0002-4230-3961)

¹Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Turizm ve Otelcilik MYO, Erzincan, Türkiye

²Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Turizm ve Otelcilik MYO, Erzincan, Türkiye

Özet

Bu araştırmanın amacı, üniversite düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer algısı ve sektörde kalma niyeti ilişkisinde COVID-19 korkusunun düzenleyici rolünü belirlemektir. Araştırma nicel bir araştırma olup, üniversitelerin önlisans ve lisans programlarında turizm eğitimi alan 404 katılımcıdan anket aracılığıyla veriler toplanmıştır. Araştırma hipotezlerinin analizinde SPSS Macro programı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda kariyer algısının sektörde kalma niyetini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Ayrıca COVID-19 korkusunun, kariyer algısı ve sektöre kalma niyeti üzerindeki ilişkide düzenleyici rolü olduğu tespit edilmiştir. Analiz sonucunda; kariyer algısının sektörde kalma niyeti üzerindeki etkisi COVID-19 korkusunun yüksek olduğu durumda azalmakta; COVID-19 korkusunun düşük olduğu durumda ise artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kariyer Algısı, Sektörde Kalma Niyeti, Covid-19 Korkusu, Turizm

Abstract

The aim of this research is to determine the moderating role of fear of COVID-19 in the relationship between career perception and intention to stay in the tourism sector of the students who receive tourism education at the university level. The research is a quantitative study and data were collected through a questionnaire from 404 participants who received tourism education in associate and undergraduate programs of universities. SPSS Macro program was used in the analysis of the research hypotheses. As a result of the research, it was seen that the career perception positively affects the intention to stay in the sector. In addition, it has been determined that the fear of COVID-19 has a moderating role in the relationship on career perception and intention to stay in the sector. As a result of the analysis; the impact of career perception on the intention to stay in the industry decreases when the fear of COVID-19 is high; it increases when the fear of COVID-19 is low.

Anahtar Kelimeler: Career Perception, Intention to Stay in the Industry, Fear of COVID-19, Tourism

* Sorumlu yazar: egunes@erzincan.edu.tr

DOI: 10.33083/joghat.2022.135

Giriş

COVID-19 Çin'in Wuhan eyaletinde 2019 yılı Aralık ayının sonlarında insanlarda ateş, öksürük ve nefes darlığı gibi belirtiler ile ortaya çıkan ve bir grup hasta üzerinde yapılan araştırmalar sonrasında 13 Ocak 2020 tarihi itibarıyla tanımlanan bir virüsdür (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2022). Öncelikle bazı deniz ürünleri ve hayvanlar üzerinde rastlanılmış sonrasında da insanlara geçerek başta Çin Halk Cumhuriyeti olmak üzere tüm dünyaya yayılmıştır. Virüsün en çok karşılaşılan belirtileri ateş, öksürük ve nefes darlığı olmakla birlikte ağır geçiren hastalarda zatürre, solunum yetmezliği, böbrek yetmezliği ve ölüm ile sonuçlanabilmektedir. COVID-19 virüsü dünya üzerinde milyonlarca kişinin ölümüne sebep olmuştur. İnsanların iş yapış şekillerini ve günlük hayat akışını tamamen değiştirmiş, bunun yanında birçok alanda köklü değişimlerin yapılmasını hızlandıran etki faktörü yüksek bir virüs olmuştur.

COVID-19 pandemisinin ortaya çıktığı günden itibaren teknolojik, ekonomik, sosyolojik ve psikolojik birçok etkisi olmuştur. Bu etkiler sektörler, işletmeler ve kişileri derinden etkilemiştir. En çok etkilenen sektörlerden biri de turizm sektörü olmuştur. Turizm sektörüne olan etkisi negatif yönlü (Akyol, 2020; Atay, 2020; Folinas ve Metaxas, 2020; Gursoy, Chi ve Chi, 2019; Günay, Bayraktaroğlu ve Özkul, 2020; ILO, 2020; UNWTO, 2021) olmasından dolayı sektördeki iş gücünün geleceğinin risk altında olduğu düşünülmektedir. Pandeminin ne zaman sonlanacağı belirsiz olması, sektörler ve vereceği tahribatın tahmin edilememesi çalışanların COVID-19 pandemisinin etkilemediği veya olumlu etkilediği sektörler yönüne sebep olabilmektedir. İşletmeler kapanmakta, çalışanlar maaşlarını alamayıp devlet destekleri ile idare etmek durumunda kalmaktadır. Bu durum da turizm faaliyetlerinin özellikle ekonomik açıdan (Akyol, 2020) etkilendiğini göstermektedir.

Alanyazında son dönemlerde COVID-19 ve sektördeki etkilerini (Gursoy vd., 2019; Bahar ve İlal, 2020; United Nations, 2020; Deloitte, 2020; ULİSA, 2020; Folinas vd., 2020; Günay vd., 2020; Tekin vd., 2020; TÜRSAB, 2020) dikkate alan çalışmalar yapılmış ve raporlar yayınlanmıştır. Bu çalışmanın öznesini oluşturan turizm öğrencilerine yönelik alanyazında yer alan çalışmalar COVID-19 pandemisi ile ilgili olarak; pandemi süreci hakkındaki düşünceler (Akyol, 2020), kariyer niyeti (Yapıcı, Yıldırım, & Bal, 2021), turizm eğitimi ve kariyer algısı (Reichenberger ve Raymond, 2021), kariyer uyumu (Rivera, Shapoval ve Medeiros, 2021), kariyer kaygısı (Üngüren ve Kaçmaz, 2022), kariyer algısı (Benaraba vd., 2022) iken, pandemi öncesinde; kariyer algılarını ölçmeye yönelik (Roney ve Öztin, 2007; Gezen ve Köroğlu, 2014; Üzümcü, Alyakut, ve Günsel, 2015; Çavuş ve Kaya, 2015; Kaya, Oğuz, ve Yılmaz, 2020; Alnaçık vd., 2021), sektörde kalma/çalışma niyeti (Duman, Tepeci, ve Unur, 2006; Çatı ve Bilgin, 2013; Köşker ve Unur, 2017; Çeşmeci, Çalışkan, ve Özsoy, 2020), çalışma koşulları algısı (Seymen vd., 2017), meslek seçimi (Erdoğan ve Kahraman, 2012; Arslan, Güripek, ve İnce, 2017), iş değerleri (Avcı, 2011), geleceğe yönelik bakış açıları (Baltacı vd., 2012), kariyer değeri (Çarıkçı vd., 2014) başlıkları altında toplamak mümkündür. Görüldüğü üzere turizm öğrencilerinin kariyer algılarını ve sektörde kalma niyetini ölçmeye yönelik çalışmalar geçmişte yapılmıştır ancak pandemi sonrasında süreçte mevcut durumu ölçmeye yönelik çalışmalar sınırlıdır.

COVID-19 insanların yaşam alanlarının tüm yönlerini etkilemiş, iş davranışlarında da değişikliklere neden olmuştur. Dolayısıyla bu pandeminin çalışanlar ve kuruluşlar üzerindeki etkisi hakkında hala anlaşılması gereken çok şey olduğundan (Trougakos, Chavla ve McCarthy, 2020) COVID-19 etkisinin analiz edildiği çalışmalar önemlidir. Genel olarak turizm sektöründeki tüm paydaşların etkilendiği bu süreçte aynı şekilde eğitim alan turizm öğrencilerinin de gelecek ile ilgili kaygı duyabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada turizm eğitimi alan üniversite öğrencilerinin kariyer algısı ve sektörde kalma niyeti ilişkisinde COVID-19 korkusunun düzenleyici rolünün değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda turizm öğrencilerinin kariyer algısı, sektörde kalma niyeti ve COVID-19 korkusu kavramları ve aralarındaki ilişkilere yer verildikten sonra kariyer algısı ve sektörde kalma niyeti arasındaki ilişkide COVID-19 korkusunun düzenleyici rolü incelenmiştir.

Turizm Öğrencilerinin Kariyer Algısı

“Bir meslekte zaman ve çalışmayla elde edilen aşama, başarı ve uzmanlık” ifadesi kariyer kavramını açıklamaktadır. “Bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varma, idrak” ifadesi algı kavramını açıklamaktadır (TDK, 2022). Kariyer algısı ise, kişilerin çalışmaya başladıkları veya başlayacakları meslekte edindikleri veya edinecekleri, öğrendikleri veya öğrenecekleri, uyguladıkları veya uygulayacakları ile ilgili sahip oldukları bilinç seviyesini ifade etmektedir. Kısaca belirtmek gerekirse kişilerin sahip oldukları veya olacakları meslek ile ilgili izlenimleri ve düşünceleri, kariyer algısı kavramını anlamamızı kolaylaştırmaktadır. Kariyer kavramı, kariyer olanakları ve kariyer fırsatları gibi kavramlarla birlikte kullanılabilir. Bu

kavramlar daha iyi şartlarda çalışma imkânları, iyi ücretler, yükselme olanakları, farklı tecrübeler edinme gibi durumları ifade etmektedir.

Kariyer, çalışan kişiler için kullanılabilirdiği gibi çalışmaya yeni başlayacak kişiler için de önem arz etmektedir. Öğrencilerin kariyer algıları meslek seçimine etki etmektedir. Özellikle öğrencilerin tercih ettiği bölümlerin sunduğu fırsatlar ile sosyal ve ekonomik olanaklar, kişilerin geleceğe yönelik kariyer hedeflerini şekillendirmektedir (Gökdemir vd., 2021; Türkay ve Tüzemen, 2009). Sürecin iyi bir kariyer ile neticelendirilebilmesi eğitim alınan bölümün sunduğu imkânların ve sektördeki beklentilerin örtüşmesine, öğrencilerin mesleği istemlerine ve yeterli çabayı sarf etmelerine bağlıdır.

Çavuş vd., (2015) turizm eğitimi alan öğrencilere yönelik gerçekleştirdikleri araştırmada öğrencilerin kariyer planları ve sektöre yönelik tutumlarını incelemiştir. Araştırma sonucunda turizm eğitimi alan öğrencilerin, turizm sektörüne yönelik olumlu tutuma sahip oldukları ortaya koyulmuştur. Bunun yanında öğrencilerin sektörün özelliklerinden kaynaklanan olumsuzlukların farkında oldukları da görülmüştür. Benzer sonuçlar Ulama, Batman ve Ulama (2015) tarafından yapılan çalışma sonucunda da gözlemlenmiştir. Ek olarak öğrenciler kendi istekleriyle sektörü tercih ettiklerini belirtmiştir. Ek olarak öğrencilerin sektöre yönelik algılarını şekillendiren faktörler; cazibe unsurları, bireysel nitelikler, çalışma koşulları, olumlu olumsuz özellikler ve hareketlilik şeklinde açıklanmıştır. Turizm eğitimi alan öğrencilerin, kariyer algıları yaş, sınıf, staj yapma/çalışma, geleceğe yönelik kariyer hedefleri gibi demografik değişkenler açısından farklılıklar göstermiştir. Yaşı küçük olanlar büyüklere göre, alt sınıfta olanlar üst sınıftakilere göre, staj yapmayanlar yapanlara nazaran belirtilen faktörlere daha fazla katılım göstermiştir. Bu araştırmada turizm eğitimi alan öğrencilerin %62'si turizm sektöründe çalışmak istediklerini belirtirken %38'i farklı sektörlerle yönelmek istemektedir. Pandemi öncesi gerçekleştirilen bu çalışmalar geçmişe ışık tutmaktadır.

Pandeminin turizm sektörünü olumsuz etkilemesinden dolayı sektördeki kalifiye iş gücünün bugünü ve yarını önem arz etmektedir. Bununla birlikte turizm sektöründe yerini almak için eğitim gören öğrencilerin pandemi etkisi ile kariyer algıları ve gelecekte beklenen beklentilerinin değişip değişmediği merak konusudur. Pandemi esnasında yapılan çalışmalar öğrencilerin süreci nasıl değerlendirdikleriyle ilgili sonuçlar vermektedir. Akyol (2020) tarafından yapılan çalışmada, turizm eğitimi alan üniversite öğrencileri, pandeminin özellikle iktisadi açıdan etkilerinin olumsuz olduğunu düşünmektedir. Öğrenciler, sağlık ve güvenlik ile ilgili çeşitli kural ve denetimlerin artacağını, kitle turizminin azalarak bireysel seyahatlerin daha çok talep göreceğini düşünmektedir. Araştırma sonucunda, Türkiye'nin pandemi sürecini iyi yönettiği ve salgın sonrası için umutlu oldukları, ancak işletmelerin değişim, yatırım, mobil iletişim gibi süreçlere eğilmesi gerektiği ve bu süreçlerin kendilerini yenilemeleri için bir fırsat olarak görülebileceği belirtilmiştir.

Alınacak vd., (2021) çalışmalarında, psikolojik dayanıklılığın kariyer geleceği algısını doğrudan ve dolaylı olarak da umutsuzluk üzerinden pozitif anlamda etkilediğini ortaya koymuştur. Ayrıca öğrencilerin umutlu olma düzeyinin kariyer geleceği algısını pozitif yönde etkilediği, psikolojik dayanıklılık ile kariyer algısı ilişkisinde aracı rol oynadığı tespit edilmiştir. Çeşmeci vd., (2020) turist rehberliği öğrencilerinin kariyer hedefleri ve mesleki tutumlarını incelemek üzere gerçekleştirdikleri çalışmada, öğrencilerin rehberlik mesleğini hedeflediği ve turist rehberliği yapmak istedikleri belirlenmiştir. Bunun yanında mesleği isteyerek seçen, sektörde deneyimi olan, stajyer rehber olarak turlara katılan ve sektörde kariyer hedefi olan öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu görülmüştür.

Sektörde Kalma Niyeti

İşte kalma niyeti, çalışanın halen üyesi olduğu örgütte kalmaya devam etme ve yapmakta olduğu işi sürdürme isteği ve eğilimidir (Akoğlan Kozak ve Dündar Akçay, 2010: 357). İşte kalma veya terk etme kişilerin en doğal tercihidir. Kişiler bazen işlerini bazen de çalıştıkları sektörleri ve mesleklerini değiştirebilirler. Sektörlerin veya mesleklerin olumlu yanları kadar olumsuz yanları da olabilmektedir. Turizm sektöründe çalışma saatleri, mevsimsellik, kalifiye elamanın çalıştırılmaması gibi problemler ile karşılaşmak mümkündür. Ayrıca turizm sektöründe iş gören devir hızının yüksek oluşu geçmişten günümüze devam eden bir problem niteliğindedir (Türkay vd., 2009).

Türkiye'nin doğal, kültürel, tarihi zenginlikleri düşünüldüğünde turizm açısından önemli özellikler taşımaktadır. Turizm öğrencileri konaklama işletmeleri, seyahat acentaları, ulaştırma işletmeleri, turist rehberliği, yiyecek içecek işletmeleri, eğlence işletmeleri vb. birçok alanda eğitim alıp kariyer yapılabilmektedir. Çatı vd. (2013) turizm eğitimi alan lisans öğrencileri üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında, öğrencilerin %49,5'inin turizm sektöründe çalışmaya devam etme niyetinde olduklarını göstermiştir. Aynı araştırmada öğrencilerin turizm sektörüne yönelik algılarının, kişisel özelliklere uygunluk,

ekonomik gelir, mesleğin zorlukları, istihdam olanakları ve çevresel faktörler gibi özelliklerden etkilendiği tespit edilmiştir. Başka bir araştırmada (Duman vd., 2006) öğrencilerin sektörde çalışma isteğini etkileyen unsurlar; kişi-endüstri uyumu, terfi imkânları ve iyi bir sosyal statü şeklinde sıralanmıştır. Duman vd., (2006) ile Çatı vd. (2013) tarafından yapılan araştırma sonuçları paralellik göstermekte, genel anlamda öğrenciler sektörün dezavantajlarını bilmekte, sektörde çalışmak ve kariyer yapmak istemektedir. Pandemi öncesinde gerçekleştirilen bu araştırmalar turizm öğrencilerinin sektörde kalma niyetlerinin olumlu olduğunu göstermektedir.

Bununla birlikte sektörde yaşanan çeşitli krizler, iş gücü kayıplarının yaşanmasına sebep olmuştur. Kriz dönemlerinde yaşanan işgücü kayıpları sonrası çalışma alanını değiştiren ve farklı sektörlerle geçen turizm çalışanlarının varlığı, turizm alanında eğitim gören öğrencilerin geleceğe yönelik algılarını ve sektörde kalma niyetleri üzerinde nasıl bir etki oluşturduğu merak konusu olmuştur. COVID-19 pandemisinin ortaya çıkması ile turizm sektörü hem küresel anlamda hem de destinasyon bazında olumsuz etkilenmiştir. Turistler kalabalık ortamlardan kaçınmış, seyahatlerini iptal etmiş ve kısıtlamalar ile birlikte turizm hareketlerinde ciddi düşüş yaşanmıştır. Ziyaretçi sayılarına yansıyan bu düşüşler özellikle hava yolları, konaklama işletmeleri ve tur operatörleri gibi turizm işletmelerinde ciddi gelir kayıplarına neden olmuştur.

Birçok araştırmada COVID-19 pandemisinin ortaya çıkması ve sürmesi ile birlikte turizm sektöründeki istihdam kayıplarının devam edeceğine yönelik görüş belirtilmiştir (Folinas vd., 2020; Gursoy vd., 2019; Günay vd., 2020). Ancak pandemi sonrası turizm faaliyetlerinde ciddi bir artış olacağı tahmin edilmektedir. Böylelikle istihdam oranlarında sektörel bir artış yaşanması beklenmektedir.

COVID-19 Korkusu

Dünya Sağlık Örgütü (2022) 31 Ocak 2022 itibarıyla dünya genelinde COVID-19 kaynaklı 393.505.890 onaylanmış vaka ve 5.742.167 vefat sayısı rapor etmiştir. Bu sayılar her gün değişmekte ve durumun ciddiyetini gözler önüne sermektedir. Türkiye’de 31 Ocak 2022 tarihi itibarıyla 12.149.676 toplam vaka ve 88.145 günlük vaka sayısı, 31 Ocak 2022 itibarıyla 88.533 vefat sayısı kayıtlara geçmiştir. Bu veriler pandeminin tüm dünya ve ülkemizde etkilerinin devam ettiğini gözler önüne sermektedir.

Pandemi sayılarla yukarıdaki gibi ifade edilirken, günlük hayattaki yansımaları; sokağa çıkma yasakları, seyahat kısıtlamaları, eğitime ara verilmesi, iptal edilen spor ve sanat etkinlikleri, dezenfeksiyon uygulamaları, karantina uygulamaları, maske takma zorunluluğu, aşı zorunluluğu ve arttırılan sınır güvenlikleri ile ülkelere giriş ve çıkış yasakları şeklinde yer bulmuştur (Acar, 2020). Hayatın durma noktasına gelmesi ve seyahat kısıtlamaları turizm sektöründe ağır etkilerin görülmesine sebep olmuştur. Dünya Turizm Örgütü verilerine göre 2020 yılında uluslararası turizm varışları 2019 yılına oranla %74 düşüş göstermiştir (UNWTO, 2021). Dolayısıyla bu durum 2019 yılına göre bir milyar daha az yolcu anlamına gelmektedir. 2020 yılı, küresel turizm hareketlerinin en kötü yılı, ya da diğer bir ifade ile “kayıp yıl” olarak kayıtlara geçmiştir (Atay, 2020). Güvenli uluslararası seyahati mümkün kılmak için bir çok önlem alınmış olsa da krizin bitmesi yakın görülmemektedir. Yine Dünya Turizm Örgütü tahminlerine göre dünya turizm varışlarının pandemi öncesi seviyelere ulaşması 2023 ve 2024 yılları sonrasında mümkün görülmektedir.

COVID-19 Pandemisinin Türkiye’deki etkisini makro düzeyde şu verilerle açıklamak mümkündür. 2019 yılında 51,7 milyon kişiyi ağırlayan Türkiye, 2020 yılı verilerine göre 15,9 milyon ziyaretçiye ev sahipliği yapmıştır. Bu oran önceki yıla göre %69,14 azalış anlamına gelmektedir. Bu durum, 2016 yılında Rus uçağının düşmesi ile Rusya ve Türkiye arasında oluşan siyasi ortam ve Suriye iç savaşı dolayısıyla ortaya çıkan güvenlik problemlerinin etkisi ile %24,83 oranında (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020) azalan ziyaretçi sayısı ile karşılaştırıldığında COVID-19’un turizm sektöründe yarattığı etkinin daha sarsıcı olduğunu ortaya koymaktadır.

Turizm istihdam ve büyümenin en önemli itici güçlerinden biridir. Uluslararası Çalışma Örgütüne göre, COVID-19’un turizm sektöründe özellikle çoğunluğu genç kadınlardan oluşan turizm çalışanları üzerindeki olumsuz etkisi benzeri görülmemiş düzeydedir (ILO, 2020). Kısıtlamalar, kapanmalar ve seyahat engelleri sektör çalışanlarının işsiz kalmasına, işletmelerin de kalifiye personel kaybı yaşamasına neden olmuştur. Sektörde çalışanlar için durum bu şekilde iken üniversite eğitimi alan öğrencilerin COVID-19’dan etkilendiklerini, kaygılandıklarını (Ceviz vd., 2020) ve korktuklarını gösteren araştırmalar (Duman, 2020; Çiçek, Tanhan, ve Tanrıverdi, 2020) yapılmıştır. Bir araştırmada (Hastaoğlu, 2021) COVID-19 salgınında turizm öğrencilerinin stres düzeyleri ve sağlıklı beslenme davranışları incelenmiş olup, stres düzeyleri yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir araştırmada (Acun Köksalanlar ve Esenkale Çözel, 2022) turist

rehberliği öğrencilerinin COVID-19 sonrası mesleğe bakış açıları değerlendirilmiş olup, çıkan sonuçlardan birisi de öğrencilerin kendilerini kaygılı ve karamsar hissettikleri yönündedir.

Bu doğrultuda turizm öğrencilerinin COVID-19 pandemisi nedeniyle ortaya çıkan kaygı ve korku düzeyleri üzerinde durulmak istenmiştir. Kaygı ve korku kavramlarının ortak noktaları olmakla birlikte detaylı incelendiğinde birbirinden ayrılan veya farklılaşan noktaları bulunmaktadır. Kaygı öncelikle, kişinin mevcut zamanda veya gelecekte gerçekleşme ihtimali olan veya hiç gerçekleşmeyecek öznel bir durumla ilgili tedirginlik ve endişe duymasıdır. Korku ise var olan somut bir tehdit ve tehlikeyi ifade etmektedir. Korku somut ve nesnel var olan bir duruma verilen tepki iken kaygı gelecekte olma ihtimali olacak bir duruma karşı hissedilir. Bununla birlikte nesnel kaygı diye adlandırılan karşılığı korku olan bir kavram da vardır. Bu kavram, bireyin yaşamını ve benliğini tehdit eden, gereksinimlerini karşılmasına engel olan somut tehlikeler sonucu ortaya çıkan bir duygudur. Deprem, savaş, sel, kuraklık gibi doğal afetler, gaspa uğramak ve işsiz kalmak gibi somut tehlikeler karşısında bireylerin verdiği tepkiler nesnel kaygıya (korku) örnektir (Şahin, 2019). Bir miktar kaygı insanların gelecekte yaşayacakları problemleri öngörüp önlem alması için faydalı iken yüksek kaygı düzeyinin de olumsuz etkisi olmaktadır. İnsanların sürekli endişeli ve gergin olması zamanla farklı sağlık problemlerine yol açmaktadır.

Bu doğrultuda alanyazın incelendiğinde pandemi öncesinde, turizm öğrencilerinin korku ve kaygı düzeylerini (Akşit Aşık, 2018) belirlemeye yönelik çalışma yapılmıştır. Pandeminin başlaması ile de COVID-19'un ulusal ve uluslararası alanda verdiği zararlar ve kişiler üzerindeki etkilerini anlatan sektörel çalışmalar yapılmış (Kurt Yılmaz ve Sürgevil, 2021; Sürme, 2020) ve yapılmaya devam etmektedir. Pandemi öncesinde ve sonrasında yapılan çalışmalar konu hakkında karşılaştırma yapma imkânı vermektedir. Pandemi öncesi yapılan bir çalışmada turizm öğrencilerinin kaygı düzeylerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir (Akşit Aşık, 2018). Orta düzey kaygı bireylerin kendini geliştirme ve yaratıcılığının artması için fırsat olarak görülmüştür. Baltacı vd. (2012) turizm öğrencilerinin geleceğe yönelik bakış açılarını belirlemeye yönelik gerçekleştirdiği çalışmada üst sınıftaki öğrencilerin gelecek kaygısının arttığı tespit edilmiştir. Pandemi ortaya çıktıktan sonra yapılan bir çalışmada Akyol (2020) COVID-19 salgınına yönelik turizm öğrencilerinin görüşlerine yer vermiştir. Öğrenciler istihdam kayıpları, ekonomik problemler gibi olumsuz etkilerinin yanında, COVID-19'un doğal ve kültürel varlıklara kendini yenileme fırsatı verdiğini belirtmiştir.

Değişkenler Arasındaki İlişkiler ve Hipotezlerin Oluşturulması

Duman vd., (2006) ile Üzümcü vd., (2015)'e göre, öğrenciler turizm eğitimi almayı isteyerek tercih etmekte ve sektörde kariyer yapmak istemektedir. Başka bir çalışmada, turizm öğrencilerin kariyer algılarının ne olumlu ne de olumsuz olduğunu belirtilmiştir. Ayrıca turizmde okuma isteği, mezun olduktan sonra turizmde çalışma isteği ve iş deneyimi turizm sektöründe kariyer imajını şekillendirmede önemli faktörlerdir (Roney vd., 2007).

Köşker vd. (2017) çalışmalarında turizm öğrencilerinin büyük çoğunluğunun devam ettikleri bölümleri isteyerek seçtiğini, bölümden memnun olduklarını, geleceklerini turizm sektöründe gördüklerini ve turizm sektörü dışında çalışmayı düşünmediklerini belirtmiştir. Aynı çalışmada öğrencilerin bölümlerini isteyerek seçenlerin istemeyerek seçenlere göre turizm sektöründe çalışma eğilimleri daha yüksek değere sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca staj/mesleki deneyime sahip öğrencilerin deneyime sahip olmayan öğrencilere göre turizm sektöründe çalışma eğilimleri daha yüksektir. Bu durum da öğrencilerin kariyer yapma konusunda istekli olduğunu ancak deneyim ve tecrübe edindikçe ve sektördeki zorlayıcı koşulları gördükçe kariyer yapma düşüncesinin olumsuz etkilendiğini göstermektedir.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Turizm Fakültesi öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen başka bir çalışmada öğrencilerin turizm sektörüne yönelik algılarının sektörde kalma niyetleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Araştırmada işin doğası, fiziksel çalışma koşulları, sosyal statü, ücret, yöneticiler ve promosyon fırsatları, öğrencilerin sektörde kalma niyetini olumlu etkilemektedir (Kaya vd., 2020). Başka bir çalışmada, turizm eğitimi alan öğrencilerin mesleğe yönelme faktörleri, istihdam görüşleri ve kariyer beklentileri incelenmiştir. Öğrencilere turizm sektörünü itibarlı bir sektör olarak görmektedir. Öğrencileri turizm sektörüne yönelten birçok faktör olduğu gibi, kariyer planlamaları için gelir ve toplumsal statü önemli faktörler olarak görülmüştür (Öztürk, 2021). Bu çalışmalar ışığında araştırmanın birinci hipotezi aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H₁: *Turizm öğrencilerinin kariyer algısı, sektörde kalma niyetini pozitif yönlü ve anlamlı olarak etkiler.*

COVID-19 psikolojik stresi arttırmakta, karantinalar da duygusal rahatsızlık, depresyon, sinirlilik, uykusuzluk, öfke ve genel sağlık ve zihinsel sağlık koşullarında duygusal tükenmeye ve sorunlara yol açmaktadır

(Gritsenko vd., 2021; Konstantinov vd., 2020). Ayrıca, COVID-19 korkusu ile pozitiflik arasındaki ilişkide belirsizliğe tahammülsüzlük, depresyon, kaygı ve stresin rolü bulunmaktadır. COVID-19 korkusundan belirsizliği ortadan kaldırmak, depresyon, kaygı ve stresin azaltılmasına ve pozitifliğin artmasına katkıda bulunacaktır (Bakioğlu vd., 2020). Reznik vd. (2021) katılımcıların çoğunluğunun üniversite öğrencisi ve mezunlarından oluşan çalışmalarında COVID-19 korku seviyesinin Ahorsu vd. (2020)'ye göre daha düşük olduğunu göstermiştir. Rusya'dan kadınlar ve öğrencilerin Belarus'takilerden daha yüksek COVID-19 korku düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Broche-Pérez vd., (2020)'nin cinsiyetler arasında COVID-19 korkusunu karşılaştırmak amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada kadın katılımcıların erkeklere göre daha fazla COVID-19 korkusu yaşadıkları tespit edilmiştir.

Diğer bir çalışmada COVID-19 korkusunun psikolojik sıkıntı ve yaşam doyumu ile ilişkili olduğu görülmüştür (Satici vd., 2021). Üniversiteye yeni gelen öğrencilerin COVID-19 korkusunu belirlemeye yönelik gerçekleştirilen başka bir çalışmada ise öğrencilerin virüs korkusunun olmadığı ancak virüs enfeksiyonu hakkında düşündüklerinde nabız hızı artışı ve kalp çarpıntısı, uykusuzluk gibi özellikler gösterdikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca potansiyel bir enfeksiyon endişesi ve korkusu ifade edilmediği ancak yüz yüze dersler başlayınca aileye bulaşmasından endişe edildiği ortaya konmuştur (Cantero-Garlito vd., 2021). Görüldüğü üzere COVID-19 korkusunu ölçen bir çok çalışma bulunmaktadır (Pakpour, Griffiths ve Lin, 2021). Ancak COVID-19 korkusunun kariyer algısı ile sektörde kalma niyeti üzerine ilişkisini içeren çalışmaya rastlanamamıştır.

Seçilmiş, Doğanekin ve Kılıç (2017) pandemi öncesinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında turizm öğrencilerinin kriz algılamalarının sektörde çalışma niyetini olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur. Yiğitöl ve Büyükmumcu (2021) çalışmalarında COVID-19 korkusunun işten ayrılma niyetini etkileyen önemli bir değişken olduğunu göstermiştir. COVID-19 korkusunun yüksek olması, işten ayrılma niyetini etkileyen önemli bir faktör konumundadır.

Başka bir çalışmada aralarında turizm öğrencilerinin de olduğu Z kuşağı temsilcileri, pandemi sonrası olumlu etkilenecek sektörlerin başında turizm sektörünü göstermiştir. Aynı çalışmada Z kuşağı temsilcileri COVID-19 pandemisinin geleceğe yönelik kariyer hedefleri üzerinde olumsuz etkisi olduğunu belirtmiştir (Kılınç ve Varol, 2021). Bu çalışmalar ışığında araştırmanın ikinci hipotezi aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

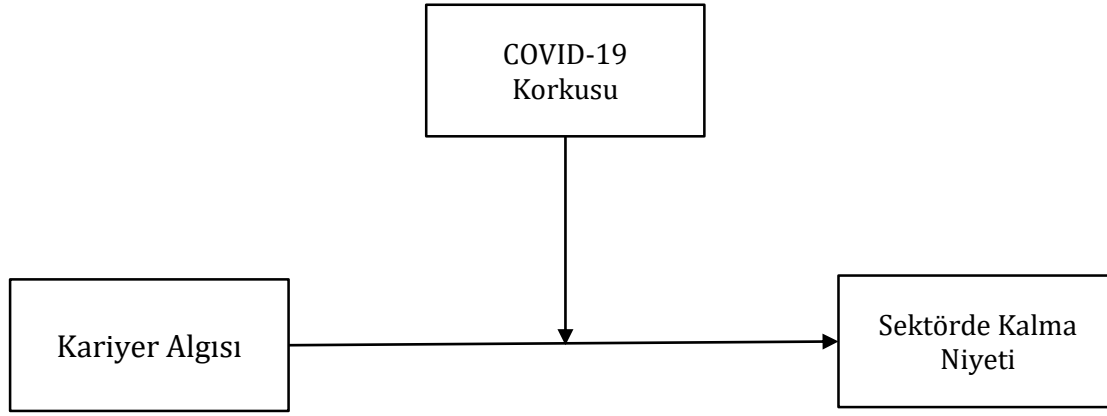
H₂: COVID-19 korkusunun, turizm öğrencilerinin kariyer algısı ve sektörde kalma niyeti arasındaki ilişkide düzenleyici rolü vardır.

Şöyle ki COVID-19 korkusunun artması turizm öğrencilerinin kariyer algısı ve sektörde kalma niyeti arasındaki ilişkiyi negatif yönde, azalması ise pozitif yönde etkiler.

Yöntem

Bu araştırma, üniversite düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik kariyer algıları ve turizm sektöründe kalma niyetleri arasındaki ilişkide COVID-19 korkusunun düzenleyici rolünü incelemektedir. Turizm sektörü, ülke ve bölgelerin ekonomisinde önemli rol oynayan sosyal, kültürel ve çevresel boyutları olan bir sektördür. COVID-19 salgını sonrasında yaşanan kapanma ve kısıtlamalardan en fazla etkilenen sektörlerin başında gelen turizm sektöründe çalışacak olan potansiyel insan kaynağının pandemi nedeniyle turizm sektöründe çalışma ve kariyer yapma algılarında değişikliğe neden olup olmadığının araştırılması önem arz etmektedir.

Kariyer algısı ve sektörde kalma niyeti arasındaki ilişkide COVID-19 korkusunun düzenleyicilik rolünün tespit edilmeye çalışıldığı bu çalışmada geliştirilen model Şekil 1'de sunulmuştur. Bu doğrultuda çalışmaya katılan öğrencilerin kariyer algısı ve sektörde kalma niyeti arasındaki ilişkinin yönü ve şiddetinin COVID-19 korku düzeylerine göre farklılık göstereceği ve dolayısıyla COVID-19 korku düzeylerinin kariyer algısı ve turizm sektörde kalma niyetleri arasındaki ilişkiyi düzenlediği öngörülmüştür.

Şekil 1: Araştırma Modeli

Araştırmada kullanılan anket dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm araştırmaya katılanların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 5 ve eğitim alınan program ve sektör deneyimine yönelik 2 sorudan oluşmaktadır. İkinci bölümde turizm sektörü kariyer algılarını belirlemeye yönelik Roney vd. (2007) tarafından geliştirilen ölçekten yararlanılmıştır. Kariyer algısını belirlemeye yönelik ölçekte yer alan 7 olumlu ifade alınmış kariyer algısına yönelik olumsuz ifadeler kullanılmamıştır. Anketin üçüncü bölümünde sektörde kalma niyetine ilişkin 4 ifadeden oluşan ölçek Kaya vd. (2020) tarafından yapılan çalışmadan alınmıştır. Anketin son bölümünde ise Ahorsu vd., (2020) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uygulaması Ladikli vd., (2020) tarafından yapılan COVID-19 korkusu ölçeği kullanılmıştır. COVID-19 korkusu ölçeği 7 ifadeden oluşmaktadır. Katılımcıların anket formunda yer alan ifadelere katılma düzeyleri 5'li likert ile (1=Kesinlikle katılmıyorum ile 5= Kesinlikle katılıyorum) derecelendirilmiştir. Veri toplama aşamasına geçilmeden önce Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan gerekli onay alınmıştır (Kurul Adı: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu, Toplantı Protokol No: 10/16, Toplantı Tarihi: 30/11/2021).

Araştırmanın evrenini üniversite düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrenciler oluşturmaktadır. Yükseköğretim Kurulu (2021) tarafından yayınlanan 2020-2021 Öğretim Yılı öğrenci sayıları istatistiklerine göre 2020-2021 eğitim-öğretim yılında önlisans ve lisans düzeyinde toplam 103.664 öğrenci üniversite düzeyinde turizm alanında öğrenim görmektedir. Araştırmada kolayda örnekleme yöntemi ile 6 Aralık 2021-17 Ocak 2022 tarihleri arasında bünyesinde lisans veya önlisans düzeyinde turizm eğitimi veren 30 üniversitede eğitim alan öğrencilere Google Form üzerinden hazırlanan anketin uygulanması çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Gerek zaman ve maliyet tasarrufu sağlaması gerekse COVID-19 tedbirleri kapsamında çevrimiçi anket uygulaması tercih edilmiştir. Uygulama sonucunda 27 üniversiteden 450 anket dönüşü olmuştur. 46 anket hatalı ve eksik olduğundan 404 anket için veri girişi yapılmış ve analizler gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda veri sayısı %95 güven aralığında minimum örneklem sayısını karşılamaktadır (Gegez, 2010).

Elde edilen veriler SPSS 22 paket programı ile istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur. Veri analizi öncesi verilerin normallik değerlerine bakılmıştır. Normal dağılım gösteren bir verinin skewness (çarpıklık) ve kurtosis (basıklık) değerlerinin ± 3 aralığında olması gerekmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2012). Normallik testi için çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış ve verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde frekans analizi, güvenilirlik analizi, faktör analizi, korelasyon analizi ve Andrew F. Hayes tarafından geliştirilen SPSS eklentili PROCESS Macro programından yararlanılarak düzenleyici değişken analizi gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Tablo 1'de araştırmaya katılanların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler verilmiştir. Araştırmaya katılanların %57,9'u kadın, %42,1'i erkek ve %50,7'si 18-20 yaş aralığında, %31,2'si 21-23 yaş aralığında, %18,1'i ise 24 ve üzerinde bir yaştadır. Katılımcıların %61,4'ü önlisans, %38,6'sı lisans düzeyinde öğrenim görmektedir ve %38,9'u Aşçılık, %29,7'si Turizm/Otel İşletmeciliği, %11,4'ü Gastronomi/Yiyecek-İçecek İşletmeciliği, %11,1'i Turist Rehberliği, %7,6'sı Seyahat İşletmeciliği/Turist Rehberliği, %1,2'si ise Rekreasyon bölüm/programlarında eğitim almaktadırlar.

Tablo 1. Demografik Özellikler

Cinsiyet	n	%	Yaş	n	%
Kadın	234	57,9	18-20 yaş arası	205	50,7
Erkek	170	42,1	21-23 yaş arası	126	31,2
Öğrenim Düzeyi	n	%	24 ve üzeri yaş	73	18,1
Önlisans	248	61,4	Bölüm/Program	n	%
Lisans	156	38,6	Aşçılık	157	38,9
Sınıf	n	%	Turizm/Otel İşl.	120	29,7
1.Sınıf	185	45,8	Gastronomi/Yiy-İç. İşl.	46	11,4
2.Sınıf	136	33,7	Turist Rehberliği	45	11,1
3.Sınıf	36	8,9	Seyahat İşl./Rehberlik	31	7,6
4.Sınıf	47	11,6	Rekreasyon	5	1,2
Toplam	404	100	Toplam	404	100

Katılımcıların %45,8'i 1.sınıfta, %33,7'si 2. Sınıfta, %8,9'u 3.sınıfta, %11,6'sı 4.sınıfta iken önlisans düzeyinde öğrenim görenlerin %44,3'ü (110 öğrenci), lisans düzeyinde öğrenim görenlerin %30,1'i (47 öğrenci) mezun konumundadır.

Tablo 2. Sektör Deneyimi ve Bölüm/Program Tercih Durumu

Sektör Deneyimi	n	%
Evet	168	41,6
Hayır	236	58,4
Bölüm/Program İsteyerek Seçme	n	%
Evet	351	86,9
Hayır	53	13,1
Toplam	404	100

Sektör deneyimi ve bölüm/programı tercih etme durumu Tablo 2'de verilmiştir. Turizm sektörü deneyimine ilişkin soruya araştırmaya katılanların %41,6'sı evet, %58,4'ü hayır cevabını verirken, katılımcıların büyük çoğunluğu (%86,9) öğrenim gördüğü bölüm/programı isteyerek tercih ettiğini, %13,1'i ise istemeden tercih ettiğini belirtmiştir.

Faktör Analizi Bulguları

Araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirliklerini belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiş ve Cronbach's Alpha katsayılarına bakılmıştır. Açımlayıcı faktör analizinin gerçekleştirilebilmesinde Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliğinin 0,50'den yüksek olması gerekmektedir. KMO değeri 0,50- 0,70 arası orta, 0,70-0,80 arası iyi, 0,80-0,90 arası çok iyi ve 0,90 üzerini süper şeklinde sınıflandırılmaktadır (Çolakoğlu ve Büyükeksi, 2014). Bununla birlikte açımlayıcı faktör analizinin gerçekleştirilebilmesi için bir diğer şart Barlett küresellik testinin $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde olmasıdır (Kalaycı, 2010). Ölçeklere gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi ve Cronbach's Alpha katsayıları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Ölçeklere İlişkin Faktör Analizi ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Kariyer Algısı	$\bar{X}$	Std. Sapma	Faktör Yüğü	Öz Değer	Açıklanan Varyans	Cronbach's Alpha
KA-1	3,63	0,996	0,571	2,020	40,405	0,629
KA-2	3,88	0,899	0,679			
KA-3	4,15	0,718	0,653			
KA-4	4,27	0,705	0,600			
KA-5	3,59	0,821	0,668			
<i>Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği: 0,733</i>						
<i>Barlett testi:200,997; df: 10; p:0,000</i>						
Sektörde Kalma Niyeti	$\bar{X}$	Std. Sapma	Faktör Yüğü	Öz Değer	Açıklanan Varyans	Cronbach's Alpha
SKN-1	3,82	0,882	0,901	2,454	61,353	0,768
SKN-2	3,59	0,899	0,873			
SKN-3	3,92	0,797	0,833			

COVID-19 Korkusu	$\bar{X}$	Std. Sapma	Faktör Yüğü	Öz Değer	Açıklanan Varyans	Cronbach's Alpha
SKN-4	3,58	1,026	0,430			
<i>Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği: 0,727</i>						
<i>Barlett testi: 614,051; df: 6; p:0,000</i>						
COV-19-1	2,54	1,152	0,734			
COV-19-2	2,76	1,234	0,746			
COV-19-3	1,72	0,779	0,713			
COV-19-4	2,38	1,212	0,756	3,903	55,751	0,867
COV-19-5	2,54	1,185	0,799			
COV-19-6	1,62	0,789	0,714			
COV-19-7	1,87	0,996	0,761			
<i>Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği: 0,848</i>						
<i>Barlett testi:1280,900;df:21; p:0,000</i>						

Kariyer algısı ölçeğine yönelik gerçekleştirilen faktör analizinde ölçekte yer alan ifadelerden ikisi yeterli faktör yükü taşımadığından analizden çıkarılmış ve beş ifade ile açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda kariyer algısı ölçeğinin Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliği 0,773, Barlett küresellik testi ise (200,997; $p < 0,05$) anlamlı olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin tek faktör altında birleştiği ve toplam varyansın %40,405'ini açıkladığı görülmektedir. Sektörde kalma niyeti ölçeğine uygulanan açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliği 0,727; Barlett küresellik testi (614,051; $p < 0,05$) anlamlı olarak tespit edilmiştir. Ölçekte yer alan ifadeler tek bir faktör altında toplanmış ve toplam varyansın %61,353'ünü açıklamaktadır. COVID-19 korkusu ölçeği açımlayıcı faktör analizi sonucunda Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliği 0,848; Barlett küresellik testi ise (1280,900; $p < 0,05$) olarak anlamlıdır. Ölçekte yer alan ifadeler tek bir faktör altında toplanmış ve toplam varyansın %55,751'ini açıklamaktadır. Büyüköztürk (2010) tek faktörlü ölçeklerde açıklanan varyans oranının %30 ve daha fazla olmasının yeterli olduğunu; Tabachnick ve Fidell (2007) ise faktör yüklerinin 0,320'den büyük olması gerektiğini belirtmişlerdir. Elde edilen değerler ölçeklerin faktör analizi için uygun olduğunu ve gerekli şartları taşıdığını göstermektedir.

Ölçeklerin güvenilirlik katsayılarına bakıldığında (Tablo 3) kariyer algısı ölçeğinin Cronbach's Alpha katsayısı ise 0,629, sektörde kalma niyeti ölçeğinin Cronbach's Alpha katsayısı 0,768'dir. Bu ölçeklerin güvenilirliğinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. COVID-19 korkusu ölçeğinin Cronbach's Alpha katsayısı ise 0,867'dir. Bu değer ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Kayış, 2010).

Açımlayıcı faktör analizi ile elde edilen modelin veri seti ile uyumunu analiz etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi için AMOS paket programından yararlanılmıştır. Uyum iyiliği değerleri modeldeki ilişkilerin verilerle ne kadar tutarlı olduğunu tespit etmeye yardımcı olmaktadır (Okur-Berberoğlu ve Uygun, 2012). Doğrulayıcı faktör analizinde; ki-kare uyum testi, uyum iyiliği indeksi (GFI), ayarlanmış iyi uyum indeksi (AGFI), normlu uyum indeksi (NFI), karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI), artımlı uyum indeksi (IFI), ortalama hataların kare kökü (SRMR) ve yaklaşık hataların kare kökü (RMSEA) indeksleri kullanılmıştır (Kline, 2005; Schumacker ve Lomax, 2010). Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçüm modelinin uyum iyiliği değerlerinin ($p = 0,000$); $\chi^2 = 243,520$, $\chi^2/df = 2,618$, GFI = 0,931, AGFI = 0,898, NFI = 0,901, CFI = 0,956, IFI = 0,937, SRMR = 0,042, RMSEA = 0,063 uyum iyiliği değerlerine sahip olduğu belirlenmiştir. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum iyiliği değerlerinin kabul edilen standartlarda olduğu tespit edilmiştir (Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003; Mishra ve Datta, 2011).

Hipotez Testlerine İlişkin Bulgular

Tablo 4. Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Katsayıları (n= 404)

Değişkenler	$\bar{x}$	S.S	KA	SKN	COV-19
KA	3,91	0,527	1		
SKN	3,73	0,685	0,342**	1	
COV-19	2,20	0,789	-0,425**	-0,315**	1

KA= Kariyer Algısı, SKN= Sektörde Kalma Niyeti, COV-19= COVID-19 Korkusu,

** $p < 0,01$

Tablo 4 incelendiğinde en yüksek aritmetik ortalamasının kariyer algısı değişkeninde ($\bar{x} = 3,91$), en düşük aritmetik ortalamasının ise COVID-19 korkusu değişkeninde ($\bar{x} = 2,20$) olduğu görülmektedir. Sektörde kalma

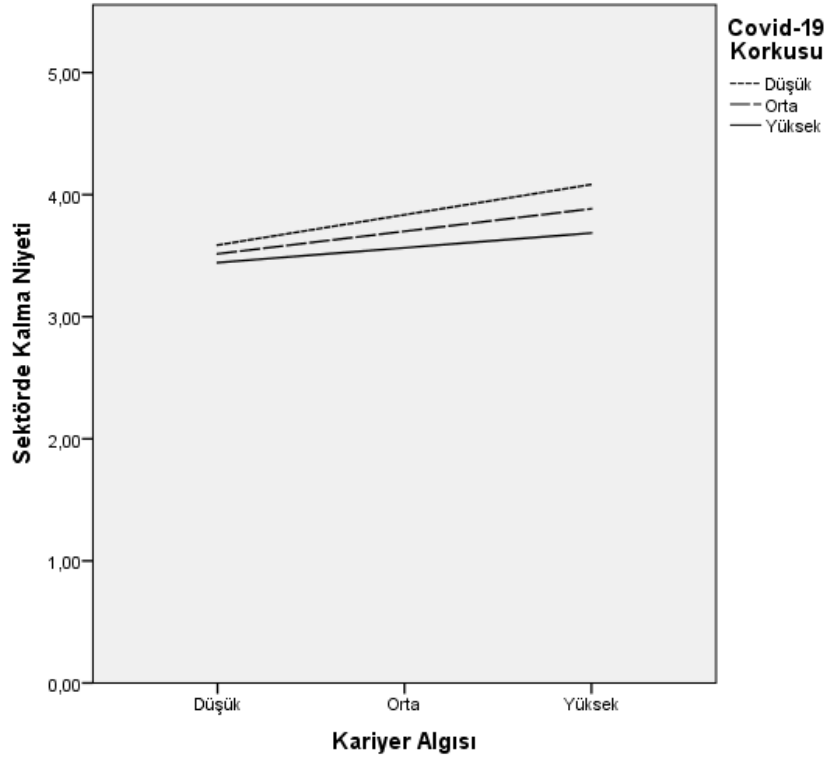
niyeti değişkeni ise ($\bar{x}= 3,73$) aritmetik ortalamaya sahiptir. Bu ortalamalar araştırmaya katılanların kariyer algısının ve sektörde kalma niyetlerinin ortalamasının üzerinde olduğu şeklinde, COVID-19 korkularının ise düşük olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde ise kariyer algısı ile sektörde kalma niyeti arasında ($r= 0,342$, $p<0,001$) doğru yönlü ve anlamlı bir ilişki, COVID-19 korkusu ile sektörde kalma niyeti arasında ise ($r= -0,315$, $p<0,001$) ters yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları 0,10 ile 0,29 arasında ise zayıf ilişkiyi, 0,30 ile 0,49 arasında ise orta düzeyde ilişkiyi, 0,50 ve 0,50'ten büyük ise güçlü ilişkiyi göstermektedir (Cohen, 1992). Dolayısıyla değişkenler arasında orta düzeyde bir ilişki vardır. Ayrıca değişkenler arası korelasyon kat sayısının 0,90'ın altında olması ortak yöntem varyans sorununun olmadığını da göstermektedir (Bogazzi, Yi ve Phillipps, 1991; Tehseen, Ramayah ve Sajilan, 2017).

Genel anlamda düzenleyici değişken, bağımsız veya tahmin edici bir değişken ile bağımlı değişken arasındaki ilişkinin yönünü veya şiddetini etkileyen niteliksel veya niceliksel bir değişkendir (Baron ve Kenny, 1986). Kariyer algısı ile sektörde kalma niyeti arasındaki ilişkide COVID-19 korkusunun düzenleyici rolü SPSS PROCESS Makro eklentisi aracılığı ile test edilmiştir. Testler 5000 bootstrap (önyükleme) örnekleme üzerinde Model 1 seçilerek gerçekleştirilmiştir. Düzenleyici etki ölçümünde X (Kariyer Algısı) bağımsız değişkeni, Y (Sektörde Kalma Niyeti) bağımlı değişkeni ve W (COVID-19 Korkusu) ise düzenleyici değişkeni ifade etmektedir (Hayes, 2018).

Tablo 5. Kariyer Algısının Sektörde Kalma Niyeti Üzerindeki Etkisinde COVID-19 Korkusunun Düzenleyici Rolü

Model Özeti	R	R ²	F	p		
SKN	0,4016	0,1613	25,6433	0,000		
Model	β	S.H	t	p	EDGA	EYGA
Sabit	3,7001	0,0338	109,4049	0,000	3,6337	3,7666
KA	0,3507	0,0665	5,2700	0,000	0,2199	0,4815
COV-19	-0,1714	0,0441	-3,8842	0,001	-0,2582	-0,0847
İnt-1	-0,1529	0,0722	-2,1161	0,035	-0,2949	-0,0109
İnt-1 (KA X COV-19)		R²-chng	F	p		
İnt-1		0,0094	4,4780	0,0350		
COV-19	β	S.H	t	p	EDGA	EYGA
Düşük (-0,7886)	0,4712	0,0939	5,0197	0,0000	0,2867	0,6558
Orta (0,00)	0,3507	0,0665	5,2700	0,0000	0,2199	0,4815
Yüksek (0,7886)	0,2301	0,0808	2,8467	0,0046	0,0712	0,3890

Düzenleyici etkinin değerlendirilmesinden önce oluşturulan modelin anlamlılığına bakılmıştır. Anlamlılık değerinin ($p<0,05$) olması modelin anlamlı olduğunun göstergesidir. Düzenleyici etkinin belirlenmesi için en düşük güven aralığı (BootEDGA) ve en yüksek güven aralığının (BootEYGA) ise 0 (sıfır) değerinin kapsamaması dikkate alınmaktadır (Hayes, 2013). Tablo 5 incelendiğinde modelin $p<0,01$ düzeyinde anlamlı olduğu ve EDGA ve EYGA değerlerinin sıfırı kapsamadığı görülmektedir. Tablo 5'deki sonuçlara göre analize dahil edilen tüm değişkenler sektörde kalma niyeti (TSKN) üzerindeki değişimin %16'sını ($R^2= 0,1613$) açıklamaktadır. Analiz sonuçlarına göre, kariyer algısının (TSKN), sektörde kalma niyetini (TKSN) anlamlı ve pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir ($\beta= 0,3507$, $t=5,2700$, $p<0,01$). Dolayısıyla "Turizm öğrencilerinin kariyer algısı, sektörde kalma niyetini pozitif yönlü ve anlamlı olarak etkiler." şeklinde oluşturulmuş H_1 hipotezinin desteklendiğini göstermektedir. Tablo 5'deki veriler incelendiğinde, kariyer algısı ve COVID-19 korkusu (TSKA x COV-19) etkileşimsel değişkenin TSKN üzerinde anlamlı ve negatif yönde etkileşimsel etkisinin olduğu saptanmıştır ($\beta= -0,1529$, $t= -2,1161$, $p<0,05$). Etkileşimsel değişkenin modele dahil olması ile R^2 değerinde anlamlı bir artışın olduğu görülmektedir ($F= 4,4780$, $p<0,05$). Bu sonuç COVID-19 korkusunun düzenleyici rolü olduğunu göstermekte ve "COVID-19 korkusunun, turizm öğrencilerinin kariyer algısı ve sektörde kalma niyeti arasındaki ilişkide düzenleyici rolü vardır." şeklinde oluşturulan H_2 hipotezinin desteklendiğini göstermektedir.

Grafik 1. Kariyer Algısı ile Sektörde Kalma Niyeti İlişkisinde COVID-19 Korkusunun Düzenleyici Rolü

Tablo 5’de COVID-19 korkusunun düzenleyici etkisine yönelik elde edilen sonuçlar SPSS yardımı ile grafiksel çizim oluşturulmuştur. Grafik 1 incelendiğinde; kariyer algısının sektörde kalma niyeti üzerindeki etkisi COVID-19 korkusunun yüksek olduğu ($\beta= 0,2301$, $t=2,8467$, $p<0,01$) durumda azalmakta; COVID-19 korkusunun düşük ($\beta= 0,4712$, $t=5,0197$, $p<0,01$) olduğu durumda ise artmaktadır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Özellikle bir kriz veya pandemi döneminde aksayan veya farklı mecralara taşınan eğitim sürecinde üniversite öğrencilerinin endişe, kaygı ve streslerine dönük çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda yapılacak çalışmaların yetersiz olması öğrencilerin eğitimleri üzerinde olumsuz etkilere neden olabileceği gibi, kriz sürecinden etkilenen sektörle ilişkili alanlarda eğitim alan üniversite öğrencilerinin sektörle ilgili kararları üzerinde de olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabilir. Dolayısıyla bu araştırma koronavirüs salgını neticesinde alınan kararlar nedeniyle ciddi sorunlar yaşayan turizm sektörünün gelecek insan kaynağını oluşturan turizm öğrencilerine etkisini tespit etmeye yönelik olduğu için önemlidir.

Etki çalışmaları, turizmde rol oynayan aktörlerin politika ve uygulamalarına katkı sunmak ve mevcut durumu anlamalarına fırsat verdiğinden çok önemlidir (Kunwar Adhikari ve Kunwar, 2022). COVID-19 korkusunun turizm eğitimi alan öğrenciler açısından nasıl algılandığını ve turizm sektörünü nasıl etkilediğini anlamak için ihtiyaç duyulan bu tür çalışmalar alanyazına ve turizm paydaşlarına katkı sunacaktır. COVID-19 pandemisi, dünya genelinde çalışanların hayatlarını alt üst etmiştir. Ancak COVID-19 korkularının kritik iş, ev ve sağlık sonuçlarını nasıl etkilediğine dair çok az bilgi bulunmaktadır (Trogakos vd., 2020). COVID-19 pandemisi sergilediği etkiler nedeniyle turizm sektörü için kritik sonuçlar ortaya koymaktadır. Sosyal ilişkilerin ön planda olduğu turizm sektörünün bu çalkantılı dönemlerden daha fazla etkilenmesi kaçınılmazdır (Kaushal ve Srivastava, 2021; Benaraba vd., 2022).

Turizm öğrencileri, mevcut veya gelecekteki sektör çalışanları olarak, pandeminin endüstri üzerindeki korkunç sonuçlarına tanık olmakta veya doğrudan bunu yaşamaktadır. Seyahat kısıtlamaları, sınırlama önlemleri, sağlık ve güvenlikle ilgili kamu endişeleri nedeniyle iş durmaları, azalan seyahat talebi, çalışan izinleri ve işten çıkarmalar sektörde yaygın yaşanmaktadır. Bu olumsuzluklar, öğrencilerin akademik programlarına ve gelecekteki endüstri kariyerlerine olan güvenlerini ve bağlılıklarını azaltabilir (Krishnan vd., 2020; Zhong vd.,

2021). Özellikle de mezun konumundaki öğrencilerin COVID-19 nedeni ile kariyer ve sektör algıları daha fazla kaygılarla doludur (Reichenberger ve Raymond, 2021; Li ve Zhang, 2022).

Çalışmada turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer algısı ve sektörde kalma niyeti ilişkisinde COVID-19 korkusunun düzenleyici rolü analiz edilmiştir. İlk olarak kariyer algısının sektörde kalma niyeti üzerinde etkisi analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, kariyer algısının sektörde kalma niyeti üzerinde anlamlı ve olumlu yönde etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Kariyer algısı olumlu yönde arttıkça sektörde kalma niyeti de artmaktadır. Bu bulgu alanyazında daha önce yapılan (Wan ve Kong, 2011; Kaya vd., 2020) çalışmalar ile örtüşmektedir. Genel kanı, sektöre karşı olumlu kariyer algıları olan öğrencilerin mezuniyet öncesi dönemlerde sektörde çalışma veya mezun olduktan sonra sektörde kalma olasılıklarının daha yüksek olduğu yönündedir (Wan vd., 2011). Çalışmada ikinci olarak kariyer algısının sektörde kalma niyeti üzerindeki etkisinde COVID-19 korkusunun düzenleyici bir role sahip olduğu gerçekleştirilen analizler sonucunda tespit edilmiştir. Kariyer algısının sektörde kalma niyeti üzerindeki düzenleyici etkisinin, COVID-19 korkusunun yüksek olduğu durumlarda azalmakta; COVID-19 korkusunun düşük olduğu durumda ise artmaktadır. Bu sonuç alanyazında turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer algısı ve sektörde kalma niyeti ve COVID-19 korkusu üzerine yapılan (Rivera vd., 2021; Birtch vd., 2021; Reichenberger vd., 2021; Li vd., 2022; Üngüren vd., 2022; Benaraba vd., 2022) çalışmaları desteklemektedir.

COVID-19 korkusu turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer kaygısını (Üngüren vd., 2022) duygu ve mesleki tutumlarını olumsuz yönde etkilemektedir (Birtch vd., 2021). Li vd. (2022) tarafından COVID-19'un konaklama ve turizm öğrencilerinin kariyer seçimleri üzerindeki etkisinin araştırıldığı çalışmada, COVID-19 pandemisinin öğrencilerin duyguları ve yaşamları üzerindeki olumsuz etkileri olduğu belirlenmiştir. Ayrıca salgın döneminde konaklama ve turizm endüstrisi ile ilgili aldıkları olumsuz haberler nedeniyle, öğrencilerin çoğunluğunun turizm sektörüne yönelik tutumlarının olumsuz olduğu, COVID-19 salgını sonrasında gelecekteki kariyer seçimlerinden emin olmadıkları tespit edilmiştir. Benaraba vd., (2022) tarafından yapılan çalışma da turizm eğitimi alan üniversite öğrencileri turizm kariyer fırsatlarını belirsizliklerle dolu olarak algılamaktadır. Başka bir çalışmada araştırmaya katılan öğrencilerin %75'inden fazlası COVID-19 nedeniyle kariyer fırsatları ile ilgili orta ve aşırı düzeyde kaygı duymaktadır (Rivera vd., 2021). Li vd. (2022) tarafından yapılan çalışmada, COVID-19 sonrası turizm öğrencilerinin işsiz kalma düşüncesi ile kariyer bulanımı yaşadığı ve farklı sektörlerle yöneldiği ifade edilmektedir. Ayrıca öğrencilerin konaklama ve turizm endüstrisinde çalışma şekli üzerinde de etkili olduğu, bazı öğrencilerin, bir seyahat acentesinde tur rehberi veya bir otelde geleneksel personel olmak yerine, mobil internetin gücünü kullanarak, örneğin çevrimiçi ünlü bir tur rehberi olarak çalışmayı düşündükleri belirtilmiştir.

COVID-19'un turizm öğrencilerinin kariyer ve sektör algıları üzerinde olumsuz etkilerinin azaltılması için turizm işletme yöneticilerinin ve eğitim kurumlarının dikkate alması gereken hususlar bulunmaktadır. Turizm sektörünün bu gibi krizlere karşı savunma gücünün az olmasından dolayı öğrenciler farklı sektörlerde daha istikrarlı bir iş arayışına girmiş olabilirler. Bu nedenle, turizm sektörü işverenleri, turizm öğrencilerinin algılanan iş güvenliğini artırmak için COVID-19 ile ilgili sağlık sigortası satın almak gibi önlemler almalı (Li vd., 2022), çalışanlarına/stajyerlerine özen göstermeli, pandemi boyunca onlarla iletişim halinde kalmalı ve çalışma ortamında onları güvende tutmalıdır (Krishnan vd., 2020). Yükseköğretim kurumları tarafından da öğrencilere turizm sektöründeki kariyer algılarındaki belirsizlikleri giderecek ve kariyer fırsatlarına ilişkin belirsizlikleri ele alan kapsamlı programlar sunulmalıdır (Benaraba vd., 2022).

Çalışmanın gerçekleştirildiği zaman diliminde pandeminin başlangıcından yaklaşık iki yıl geçmesi, aşı uygulamalarının yapılması ve hastalığın etkisinin azaldığı varyantların ortaya çıkması COVID-19 pandemisinin tehlikesinin azaldığı algısını ortaya çıkarmıştır. Çalışmadan elde edilen bulguların hem günümüz krizine yönelik hem de daha sonra ortaya çıkabilecek sağlığa yönelik krizlerde yol gösterici olması açısından alanyazına ve sektöre katkı sunacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın bazı kısıtları bulunmaktadır. Turizm eğitimi alan öğrencilerin sektörde kalma niyetlerini COVID-19 korkusu dışında etkileyen başka faktörler de bulunabilir. Bununla beraber araştırmada sadece turizm eğitimi alan üniversite öğrencileri örnekleme dâhil edilmiştir. Bu nedenle araştırmanın bu üç değişken ve belirli örneklem ile gerçekleştirilmiş olması araştırmanın kısıtları arasında sayılabilir. Daha sonra yapılacak çalışmalara farklı değişkenlerin de araştırma kapsamına dâhil edilmesi ve farklı örneklemlemlerle COVID-19 korkusunun analiz edilmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Acar, Y. (2020). Yeni koronavirüs (Covid-19) salgını ve turizm faaliyetlerine etkisi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 7-21.
- Acun Köksalanlar, A., ve Esenkal Çözeli, F. (2022). İznik Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören turist rehberliği öğrencilerinin Covid 19 sonrasında mesleğe ve turizme bakış açıları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 21(1), 431-444.
- Ahorsu, D. K., Lin, C.-Y., Imani, V., Saffari, M., Griffiths, M., ve Pakpour, A. (2020). The fear of COVID-19 scale: Development and initial validation. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-9.
- Akşit Aşık, N. (2018). Turizm öğrencilerinin kaygı düzeylerini belirleme yönelik bir araştırma. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 10(2), 83-98.
- Akoğlan Kozak, M., ve Dündar Akçay, A. (2010). Otel çalışanlarının işte kalma niyeti üzerine bir uygulama. *V. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, (s. 356-376). Nevşehir.
- Akyol, C. (2020). Turizm eğitimi alan öğrencilerin Covid-19 salgınına yönelik görüşleri. *Journal of Gastronomy, Hospitality, and Travel*, 3(1), 112-121.
- Alnıaçık, E., Of, M., Balkaş, J., Tülemmez, S., Mirzayev, M., ve Alferra, H. (2021). Pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve umutsuzluklarının kariyer geleceği algısı üzerindeki etkileri. *bmij*, 9(1), 248-266.
- Arslan, E., Güripek, E., ve İnce, C. (2017, Aralık). Kişilik ve meslek seçimi ilişkisi: turizm öğrencileri üzerine bir araştırma. *Kesit Akademi Dergisi*, 11, 200-217.
- Atay, L. (2020). COVID-19 Salgını ve turizme etkileri. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 17(1), 168-172.
- Avcı, N. (2011). Turizm Eğitimi Alan Lisans Öğrencilerinin İş Değerleri: Çeşme Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 7-18.
- Bagozzi, R. P., Yi, Y., ve Phillips, L. (1991). Assessing construct validity in organizational research. *Administrative Science Quarterly*, 36(3), 421-458.
- Bahar, O., ve İlal, N. Ç. (2020). Coronavirüsün (Covid-19) turizm sektörü üzerindeki ekonomik etkileri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(1), 125-139.
- Bakioğlu, F., Korkmaz, O., ve Ercan, H. (2020). Fear of COVID-19 and positivity: Mediating role of intolerance of uncertainty, depression, anxiety, and stress. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 2369-2382.
- Baltacı, F., Üngüren, E., Avsallı, H., ve Demirel, O. N. (2012). Turizm eğitimi alan öğrencilerin eğitim memnuniyetlerinin ve geleceğe yönelik bakış açıların belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(1), 17-25.
- Baron, R., ve Kenny, D. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173-1182.
- Benaraba, C., Bulaon, N., Escosio, S., Narvaez, A., Suinan, A., ve Roma, M. (2022). A comparative analysis on the career perceptions of tourism management students before and during the COVID-19 pandemic. *Journal of Hospitality, Leisure, Sports and Tourism Education*(30).
- Birtch, T., Chiang, F., Cai, Z., ve Wang, J. (2021). Am i choosing the right career? The implications of COVID-19 on the occupational attitudes of hospitality management students. *International Journal of Hospitality Management*, 95, <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2021.102931>.
- Broche-Pérez, Y., Fernández-Fleites, Z., Jiménez-Puig, E., Fernández-Castillo, E., ve Rodríguez-Martin, B. C. (2020). Gender and fear of COVID-19 in a Cuban population sample. *International Journal of Mental Health and Addiction*, <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00343-8>.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.

- Cantero-Garlito , P., Rodríguez-Hernández, M., Moraleda-Sepúlveda, E., Polonio-López, B., ve Marcos-Tejedor , F. (2021). Analysis of fear post COVID in first-year students after the incorporation to the classroom: Descriptive study in university students of health sciences. *Healthcare*, 9(1621), 1-8.
- Ceviz, N., Tektaş, N., Basmacı, G., ve Tektaş, M. (2020). Covid 19 Pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen değişkenlerin analizi. *International Journal of Scholars in Education*, 3(2), 312-329.
- Cohen, J. (1992). A Power Primer. *Psychological Bulletin*, 112(1), 155-159.
- Çarıkçı, İ. H., ve Morçin, S. E. (2014). Önlisans turizm öğrencilerinin kariyer değerleri: Sarıkamış örneği. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi (EJOIR)*, 2, 67-81.
- Çatı, K., ve Bilgin, Y. (2013). Turizm lisans öğrencilerinin turizm sektöründe çalışma eğilimleri. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 23-44.
- Çavuş, Ş., ve Kaya, A. (2015). Turizm lisans eğitimi alan öğrencilerin kariyer planları ve turizm sektörüne yönelik tutumları. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 101-117.
- Çeşmeci, N., Çalışkan, N., ve Özsoy, A. (2020). Turizm rehberliği öğrencilerinin bireysel kariyer hedefleri ve mesleğe yönelik tutumları. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 852-869.
- Çiçek, İ., Tanhan, A., ve Tanrıverdi, S. (2020). Covid-19 ve Eğitim. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 1091-1104.
- Çolakoğlu, Ö., ve Büyükekeşi, C. (2014). Açımlayıcı Faktör analiz sürecini etkileyen unsurların değerlendirilmesi. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 2, 58-64.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2022). *WHO Coronavirus (Covid-19) Dashboard*. World Health Organization: <https://covid19.who.int/>, Erişim tarihi: 01.02.2022
- Deloitte. (2020). *COVID-19 Turizm ve Konaklama Sektörü Duyarlılık Araştırması Karşılaştırmalı Yönetici Özeti - Türkiye ve Avrupa*. Deloitte Türkiye.
- Demirbaş, N., ve Kutlu, R. (2021). Effects of COVID-19 fear on society's quality of life. *International Journal of Mental Health and Addiction*, <https://doi.org/10.1007/s11469-021-00550-x>.
- Duman, N. (2020). Üniversite öğrencilerinde Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük. *The Journal of Social Science*, 4(8), 426-437.
- Duman, T., Tepeci, M., ve Unur, K. (2006). Mersin'de yükseköğretim ve orta öğretim düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin sektörün çalışma koşullarını algılamaları ve sektörde çalışma isteklerinin karşılaştırmalı analizi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 17(1), 51-69.
- Erdinç, S. B., ve Kahraman, S. (2012). Turizm mesleğini seçme nedenlerinin incelenmesi. *VI. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, (s. 229-237). Antalya.
- Folinas, S., ve Metaxas, T. (2020, Apr 17). *Tourism: The great patient of coronavirus COVID-2019*. MPRA Munich Personal RePEc Archive: <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/99666/>, Erişim tarihi: 12.12.2021
- Gökdemir, S., Korkmaz, H., Bozdoğan, S., ve Kahraman, D. (2021). Turist rehberliği eğitimi alan öğrencilerin kariyer algıları: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Turizm Fakültesi örneği. *Journal of Travel and Tourism Research*, 18, 102-130.
- Günay, F., Bayraktaroğlu, E., ve Özkul , K. (2020). Assessing the short-term impacts of COVID-19 pandemic on foreign visitor's demand for Turkey: A scenario analysis. *Journal of Ekonomi* , 80-85.
- Gegez, A. (2010). *Pazarlama Araştırmaları*. . İstanbul: Beta Basım Yayın 3. Baskı.
- Gezen, T., ve Köroğlu, Ö. (2014). Turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer seçimine etki eden kariyer çapalarının belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 213-234.
- Gritsenko, V., Skugarevsky, O., Konstantinov, V., Khamenka, N., Marinova, T., Reznik, A., ve Isralowitz, R. (2021). COVID 19 Fear, stress, anxiety, and substance use among Russian and Belarusian University students. *International Journal of Mental Health and Addiction*(19), 2362-2368.

- Gursoy, D., Chi, C., ve Chi, O. H. (2019). *Covid-19 Report for Restaurant and Hotel Industry*. Pullman, WA: School of Hospitality Business Management, Carson College of Business at Washington State University.
- Hastaoğlu, E. (2021). Covid-19 Salgını sürecinde turizm öğrencilerinin stres düzeyleri ve sağlıklı beslenme davranışları üzerine bir araştırma. *Journal of Tourism And Gastronomy Studies*, 9(3), 1610-1621.
- Hayes, A. (2013). *Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis: A Regression-Based Approach*. . New York, NY: The Guilford Press.
- Hayes, A. (2018). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach (2. Baskı)*, . New York: The Guilford Press.
- ILO. (2020, 5 12). *Sectoral impact: Impact of COVID-19 on tourism is unprecedented*. 11 2021 tarihinde International Labour Organization: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/multimedia/video/institutional-videos/WCMS_744491/lang--en/index.htm, Erişim tarihi: 03.12.2021
- Köşker, H., ve Unur, K. (2017). Turizm lisans öğrencilerinin turizm sektöründe çalışma eğilimleri üzerine bir araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2), 126-141.
- Kılınç, E., ve Varol, F. (2021). *Z kuşağının iş hayatına ilişkin beklentileri ve kariyer algıları (covid-19 pandemi sonrası iş dünyası için turizm, işletme, yönetim bilişim ve sağlık yönetimi kapsamında bir değerlendirme*. Bursa: Ekin Basın Yayım Dağıtım.
- Kalaycı, Ş. (2010). Faktör Analizi, . E. Ş. Kalaycı içinde, *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (s. 319-331). Ankara: 5. Baskı, Asil Yayın Dağıtım.
- Kaushal, V., ve Srivastava, S. (2021). Hospitality and tourism industry amid COVID-19 pandemic: Perspectives on challenges and learnings from India. *International Journal of Hospitality Management*(92).
- Kayış, A. (2010). Güvenilirlik Analizi. E. Ş. Kalaycı içinde, *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (s. 401-419). Ankara: 5. Baskı, Asil Yayın Dağıtım.
- Kaya, S., Oğuz, Y. E., ve Yılmaz, V. (2020). Turizm öğrencilerinin turizm sektörüne yönelik algılarının sektörde kalma niyetlerine etkisi: ESOGÜ Turizm Fakültesi örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 1-19.
- Kline, R. B., 2005. *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. New York: Guilford Press.
- Konstantinov, V., Berdenova, S., Satkangulova, G., Reznik, A., ve Isralowitz, R. (2020, Nov 09). COVID-19 impact on Kazakhstan University student fear, mental health, and substance Use. *International Journal of Mental Health and Addiction*.
- Krishnan, K., Mann, R., Seitzman, N., ve Wittkamp, N. (2020). *Hospitality and covid-19: How long until 'no vacancy' for us hotels?* <https://www.mckinsey.com/industries/travel-logistics-and-infrastructure/our-insights/hospitality-and-covid-19-how-long-until-no-vacancy-for-us-hotels>, Erişim tarihi: 09.01.2022
- Kunwar, R., Adhikari, K., ve Kunwar, B. (2022). Impact of COVID-19 on Tourism in Sauraha, Chitwan, Nepal. *The Gaze: Journal of Tourism and Hospitality*, 13(1), 111-141.
- Kurt Yılmaz, B., ve Sürgevil, O. (2021). Covid-19 pandemisinin turizm sektörüne etkileri: Ulusal ve uluslararası yazına yönelik içerik analizi. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 5(Özel Sayı), 55-72.
- Ladikli, N., Bahadır, E., Yumuşak, F., Akkuzu, H., Karaman, G., ve Türkkan, Z. (2020). Kovid-19 korkusu ölçeği'nin türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *International Journal of Social Science*, 3(2), 71-80.
- Li, F., ve Zhang, L. (2022). The influence of COVID-19 on vocational hospitality and tourism students' career choices. *Journal of China Tourism Research*, 1-18.
- Martínez-Lorca, M., Martínez-Lorca, A., Criado-Álvarez, J., Armesilla, D. C., ve Latorre, J. M. (2020). The fear of COVID-19 scale: Validation in Spanish university students. *Psychiatry Research*(293), 1-6.
- Mishra P., ve Datta, B. (2011). Perpetual asset management of customer-based brand equity-The PAM evaluator. *Current Research Journal of Social Science*, 3(1), 34-43.

- Okur-Berberoğlu, E., ve Uygun, S. (2012). Çevre farkındalığı-çevre tutumu arasındaki ilişkinin yapısal eşitlik modeli ile sınanması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 459-473.
- Öztürk, Y. (2021). Turizm eğitimi alan öğrencilerin mesleğe yönelme faktörleri, istihdam görüşleri ve kariyer beklentilerine yönelik bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (33), 82-96.
- Pakpour, A., Griffiths, M., ve Lin, C.-Y. (2021). Assessing psychological response to the COVID-19: The fear of COVID-19 scale and the COVID stress scales. *International Journal of Mental Health and Addiction*(19), 2407–2410.
- Reichenberger, I., ve Raymond, E. (2021). Students' perceptions of tertiary tourism education and careers during the COVID-19 pandemic. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 21(4), 380-402.
- Reznik, A., Gritsenko, V., Konstantinov, V., Khamenka, N., ve Isralowitz, R. (2021). COVID-19 fear in Eastern Europe: Validation of the fear of COVID-19 scale. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1903-1908.
- Rivera, M., Shapoval, V., ve Medeiros, M. (2021). The relationship between career adaptability, hope, resilience, and life satisfaction for hospitality students in times of Covid-19. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*(29).
- Roney, S. A., ve Öztin, P. (2007). Career perceptions of undergraduate tourism students: A case study in Turkey. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 6(1), 4-18.
- Saltık, I. A., Avcı, U., ve Kaya, U. (2016). Mesleki bağlılık ve mesleği bırakma niyeti üzerinde etken faktörler olarak birey-meslek uyumu ve mesleğin sosyal statüsü: Turizm sektöründe görgül bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 42-63.
- Satici, B., Gocet-Tekin, E., Deniz, M., ve Satici, S. A. (2021). Adaptation of the fear of COVID-19 scale: Its Association with psychological distress and life satisfaction in Turkey. *International Journal of Mental Health and Addiction volume*, 1980-1988.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., ve Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Seçilmiş, C., Doğanekin, A., ve Kılıç, İ. (2017). Turizm öğrencilerinin kriz algılarının sektörde çalışma niyetlerine etkisi: Keşifsel bir araştırma. *The First International Congress on Future of Tourism: Innovation, Entrepreneurship and Sustainability (Futourism 2017)* (s. 519-528).
- Seymen, O., Bolat, T., Bolat, O. İ., ve Kinter, O. (2017). Turizm sektöründe çalışma koşulları algısı, hizmet verme yatkınlığı ve mesleki yabancılaşma ilişkisi: Turizm Eğitimi alan öğrenciler açısından bir değerlendirme. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 401-430.
- Sürme, M. (2020). *Turizm ve Covid-19*. Ankara: Iksad Publications.
- Şahin, M. (2019). Korku, kaygı ve kaygı (anksiyete) bozuklukları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 6(10), 117-135.
- Schumacker, R. E., ve Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling*. New York: Taylor & Francis Group, USA.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2020). *T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü*. 11 2021 tarihinde Turizm İstatistikleri Genel Değerlendirme 2020: <https://yigm.ktb.gov.tr/Eklenti/81939,3103turizmistatistikleri2020-4pdf.pdf?0>, Erişim tarihi: 08.01.2022
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2022). *Covid-19 Bilgilendirme Platformu*. 01 2022 tarihinde T.C. Sağlık Bakanlığı: <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html>, Erişim tarihi: 11.01.2022
- Tabachnick, B., ve Fidell, L. (2007). *Using Multivariate Statistics*. . Boston, MA: Pearson. Fifth Edition. .
- Tabachnick, B., ve Fidell, L. (2012). *Using Multivariate Statics*. United States: Pearson Education.
- Tahseen, S., Ramayah, T., ve Sajilan, S. (2017). Testing and Controlling for Common Method Variance: A Review of Available Methods. *Journal of Management Sciences*, 4(2), 146-175.

- TDK. (2022, 02 01). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. Türk Dil Kurumu: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Tekin, Ö. A., Turhan, E. A., Pamukçu, H., ve Turhan, A. (2020). *COVID-19 sürecinde Türkiye 'de iç turizm talebi: Mevcut durum ve beklentiler*. Antalya: MUSİAD ve IHATO.
- Trougakos, J., Chavla, N., ve McCarthy, J. (2020). Working in a pandemic: Exploring the impact of COVID-19 health anxiety on work, family, and health outcomes. *Journal of Applied Psychology*, 105(11), 1234–1245.
- Türkay, O., ve Tüzemen, A. (2009). Turizm öğrencilerinin çalışma bölgesi seçimleri üzerine bir uygulama. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 20(2), 215-229.
- TÜRSAB. (2020). *Covid-19 Sürecinde Türkiye ve Dünya Turizmi Değerlendirmesi*. İstanbul: TÜRSAB.
- Ulama, Ş., Batman, O., ve Ulama, H. (2015). Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer algılamalarına yönelik bir araştırma: Sakarya Üniversitesi örneği. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 6(12), 339-366.
- ULİSA. (2020). *Kovid-19 (Koronavirüs) Salgınunun Ekonomik Etkileri*. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar (ULİSA) Enstitüsü Institute for International Relations and Strategic Research (IIRSR).
- United Nations. (2020). *Policy Brief: COVID-19 and Transforming Tourism*. United Nations.
- UNWTO. (2021, 01 28). *2020: Worst Year In Tourism History With 1 Billion Fewer International Arrivals*. 11 2021 tarihinde UNWTO: <https://www.unwto.org/taxonomy/term/347>, Erişim tarihi: 05.01.2022
- Üngüren, E., ve Kaçmaz, Y. (2022). Does COVID-19 pandemic trigger career anxiety in tourism students? Exploring the role of psychological resilience. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*.
- Üzümcü, T., Alyakut, Ö., ve Günsel, A. (2015). Turizm eğitimi alan öğrencilerin mesleğin geleceğine ilişkin bakış açıları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(33), 179-199.
- Wan, Y. K., ve Kong, W. H. (2011). Career perceptions of undergraduate gaming management students. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 11(4), 367-391.
- Yükseköğretim Kurulu. (2021, 11 20). *Öğrenci Sayıları*. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi: <https://istatistik.yok.gov.tr/>, Erişim tarihi: 01.12.2021
- Yapıcı, O. Ö., Yıldırım, G., ve Bal, C. (2021). How did Covid-19 affect career intentions of students studying tourism. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 9(1), 84-98.
- Yiğitol, B., ve Büyükmumcu, S. (2021). Covid-19 korkusu, kişilik özellikleri, iş performansı ve işten ayrılma niyeti arasındaki yordayıcı ilişkilerin incelenmesi. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 3414-3447.
- Zhong, Y., Busser, J., Shapoval, V., ve Murphy, K. (2021). Hospitality and Tourism student engagement and hope during the COVID-19 pandemic. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 33(3), 194-206.